

Ingen ska dö på jobbet

En rapport om arbetsmiljön i energibranschen

Seko – Service- och kommunikationsfacket 2021

Författare: Emilia Wikström Melin

Grafisk form: Seko

INNEHÅLL

Sammanfattning.....	4
Förord.....	5
Energibranschen i Sverige.....	6
Avregleringen av den svenska elmarknaden	6
Infrastrukturen - elnäten	6
Elmyndigheter	6
Företag på elmarknaden	7
Underentreprenörer	8
Olyckor och dödsfall.....	8
Elsäkerhetsverket	8
Arbetsmiljöverket.....	9
Föreskrifter om ensamarbete	10
Lagar och regler.....	10
Samhällets beroende av el	10
Elbrist	10
Har Sverige elbrist?	10
Beroende av kärnkraft?	11
Behov av ett utbyggt elnät.....	12
Reservkraft och brist på egen personal i händelse av kris.....	12
Säkerhetspolitik.....	13
Klimatet.....	13
Kompetensförsörjning.....	13
Medlemsundersökning.....	14
Slutsatser	21
En mer pressad vardag	21
Entreprenadbolag	21
Säkerställa elproduktionen och överföringskapaciteten	21
Behov av tydligare ansvar i branschen	22
En parlamentarisk utredning	22
Sekos krav	23
Stopp för riskfyllt ensamarbete	23
Mer egen personal och ett samlat grepp kring kompetensförsörjning i branschen.....	23
Huvudentreprenörsansvar	23
Tillsätt en parlamentarisk utredning om avregleringens konsekvenser.....	23
Bilaga	24

Sammanfattning

I denna rapport redogörs den medlemsundersökning Seko genomfört bland våra medlemmar inom energibranschen.

Rapporten tar sin utgång i hur den svenska energibranschen fungerar idag. I det inledande kapitlet beskrivs det att det i år är 25 år sedan elmarknaden avreglerades i Sverige och vilka konsekvenser av detta som nu börjar bli tydliga. Det handlar till exempel om att kapacitetsbrist i elnätet blir allt vanligare på grund av bristande underhåll och utbyggnad. Det handlar också om att Sverige som nation har betydligt sämre tillgång till reservkraft vid händelse av kris än på 90-talet. Vidare presenteras en genomgång av olyckor och dödsfall i branschen utifrån statistik från Elsäkerhetsverket och Arbetsmiljöverket. Mängden av olika entreprenörer som är inne i branschen gör det också svårare att ställa någon till svars för en försämrad arbetsmiljö och för bristande säkerhet.

I resultatet från medlemsundersökningen blir det tydligt att arbetsmiljön i energibranschen har blivit sämre de senaste åren och att problem förekommer med bland annat riskfyllt ensamarbete, stress och allt mer övertid. Generellt ger de som är anställda av ett entreprenadbolag en bild av att deras arbetsmiljö är sämre än de som till exempel är anställda direkt av en anläggningsägare. Ett exempel som presenteras i rapporten är att bland de som är anställda av ett entreprenadbolag anser 54 procent att deras arbetsmiljö påverkas negativt av nuvarande system med upphandlingar, jämfört med 34 procent av de som är anställda av en anläggningsägare. Ett annat exempel är att mängden övertidsarbete sticker ut bland de anställda på entreprenadbolagen. 42 procent av dessa menar att övertidsarbete har ökat under de senaste åren jämfört med 28 procent av de som är anställda av en anläggningsägare.

Utifrån resultatet av medlemsundersökningen samt de problembilder som framkommer i rapporten ställer Seko fem krav:

Stopp för riskfyllt ensamarbete

Ensamarbete utgör en riskfaktor för olyckor och dödsfall. Många arbetsmoment inom energibranschen är förenade med särskild risk och ska därför enligt arbetsmiljöföreskrifter inte utföras ensam. Så ser det tyvärr inte ut i verkligheten enligt den här undersökningen bland Seko medlemmar. Det är inte acceptabelt. Seko kräver ett stopp för allt riskfyllt ensamarbete inom energibranschen.

Mer egen personal och ett samlat grepp kring kompetensförsörjning i branschen

För att säkra upp det framtida kompetensbehovet vore det rimligt att en statlig myndighet, så som Energimarknadsinspektionen eller Svenska Kraftnät, fick ett helhetsansvar för branschutbildningar. Då skulle de både kunna tillse att rätt mängd personer utbildas samt säkerställa att alla som genomgår utbildningen kommer därifrån med tillräcklig kompetens. För att kunna garantera välfungerande elförsörjning även vid händelse av kris bör Svenska Kraftnät också skaffa sig egen personal för underhåll, tillsyn och investeringar av sina anläggningar.

Huvudentreprenörsansvar

Energibranschen är en bransch som ofta plågas av många entreprenörsled. Därför menar Seko att huvudentreprenörsansvaret ska gälla för energibranschen så att huvudentreprenören bli skyldig att se till att alla underentreprenörer följer gällande regler och avtal.

Kostnader för säkerhet i upphandlingsunderlag

Säkerhet måste få kosta. Arbetsmiljön för de som arbetar inom energibranschen får aldrig vara en parameter som det går att skära ner på för en entreprenör för att vinna en upphandling med det lägsta budet. För att undvika detta är en lösning att säkerhetshöjande åtgärder läggs utanför kontraktet och att det redan från början är prissatt av den upphandlande parten.

Tillsätt en parlamentarisk utredning om avregleringens konsekvenser

Avregleringen av elmarknaden genomfördes för 25 år sedan och har i många hänseende fört med sig negativa aspekter som nu börjar visa sig allt tydligare. De negativa aspekterna härrör framförallt till en tuffare arbetsmiljö för de anställda i branschen men också utifrån kundens behov där elnätsavgifterna kraftigt ökat under lång tid. Med anledning av detta anser Seko att en parlamentarisk utredning bör tillsättas för att analysera elmarknadens funktionssätt samt effekter av avregleringen.

Förord

Som ordförande för Seko träffar jag hela tiden medlemmar som berättar om sin verklighet. I berättelser från energibranschen har en sak blivit tydlig för mig, arbetsmiljön har försämrats över tid. Idag upplever många både ensamarbete och en allt mer stressad vardag där övertid blir allt vanligare. Bilden bekräftas också av den medlemsundersökning som Seko genomfört och som presenteras i denna rapport.

Detta är varningssignaler som vi behöver ta på allvar. Olyckor inom energibranschen har redan kostat människor livet. Varje människa som inte kommer hem från sitt arbete är en tragedi och ett stort misslyckande av samhället. Ingen ska behöva dö på jobbet. Det måste få ett stopp nu!

Samtidigt pågår en het debatt om framtidens elförörjning i Sverige. Här menar Seko att det är viktigt att ta ett helhetsgrepp. I debatten pratas det ofta om olika sätt att producera och transportera energi, men sällan om de som arbetar i branschen. Ska Sverige klara av att tillgodose de behov som finns på tillgång till energi i framtiden måste det också finnas människor som vill arbeta i branschen. Energibranschen måste bli en attraktiv arbetsgivare. För utan tillgång till el stannar hela samhället. Tågen kan inte gå, internet slutar att fungera och industrier står stilla.

I denna rapport presenterar Seko en rad olika förslag som vi anser måste till för att vända utvecklingen i energibranschen. Det handlar framförallt om hur arbetsmiljön för våra medlemmar kan bli bättre men också åtgärder som Seko anser behövs för att kunna skapa en fungerande bransch i stort. Vi hoppas att politiker, arbetsgivare och andra aktörer tar till sig av våra förslag och att vi tillsammans kan åstadkomma en förändring. Det är hög tid att det tas ett helhetsgrepp kring energibranschens framtid!

Foto: Pernille Tofte

Valle Karlsson,
förbundsordförande Seko.

Energibranschen i Sverige

Avregleringen av den svenska elmarknaden

Under 1990-talet avreglerades den svenska elmarknaden. Redan 1992 bolagiserades Vattenfall och som en konsekvens av det övertogs ansvaret för stamnätet av Affärsverket Svenska kraftnät. 1996 genomfördes den stora elmarknadsreformen vilket innebar fri konkurrens för all elproduktion och handel med el. Överföring av el på nätet – nätverksamheten – är ett naturligt monopol, vilket måste regleras och övervakas för att tillförsäkra kunden skäliga villkor när el distribueras.

Den svenska elförsörjningen bedömdes fungera väl under tiden före avregleringen med en hög teknisk nivå, stor leveranssäkerhet, internationellt sett låga priser och rimligt system för prissättningen på el. Statens roll skulle vara stark inom energisektorn på grund av energins betydande roll i samhället. Det samhällseliga ansvarstagandet genom politiska beslut och styrmedel ansågs vara en förutsättning för en långsiktigt hållbar energiförsörjning.

Syftet med avregleringen var att energibranschen skulle bli effektivare, elen billigare och att valfriheten för konsumenterna skulle bli större. Avregleringen av elmarknaden skedde samtidigt som många andra branscher som tidigare varit statliga öppnades upp för den fria marknaden. Förklaringen till denna utveckling kan dels se som en konsekvens av de allt mer nyliberala krafterna inom svensk politik men det var också delvis en framtvingad anpassning till EU:s regelverk.

Nu 25 år senare är det tydligt att avregleringen av elmarknaden har misslyckats. Innan avregleringen fanns det luft i systemet och en planerad överkapacitet, nu sker allt på marginalen. Konsekvenserna har blivit allt tydligare under de senare åren då branschen under en tid kunde leva på de system som fanns tidigare. Ledtiderna i energibranschen är långa och det kan ta tid att märka konsekvenserna av förändringar. På den avreglerade marknaden finns en ständig jakt på lönsamhet och effektivitet på bekostnad av långsiktighet. Att tjäna pengar har blivit det som räknas fram för allt.

För att förstå de problem som finns i energibranschen behöver man först förstå hur elmarknaden är uppbyggd och vilka aktörer som finns på den. Nedan

en beskrivning av detta med kortare förklaring av respektives roll.

Infrastrukturen - elnäten

Elnäten är en av de viktigaste infrastrukturerna som vi har i landet och har till uppgift att transportera el från producent till konsument. Fungerar inte elnätet kan konsekvensen bli strömavbrott vilket kan ge stor påverkan på samhället. Därför är det viktigt att vi har ett pålitligt och välutbyggt elnät. Det svenska elnätet består av tre delar: stamnät (transmissionsnät), regionnät samt lokalnät. Men hela systemet sitter ihop och delarna är beroende av varandra.

Stamnätets uppgift är att transportera elen längre sträckor, från till exempel vattenkraftverken i Norrland till konsumenter i södra Sverige. Stamnätet förgrenar sig sedan ut i regionala och lokala nät.

Den största delen av stamnätet består av ledningar som går i luften vilket gör det utsatt för till exempel väder och vind. Det skapar också en utsatt arbetsmiljö för de som arbetar med reparation och underhåll av stamnätet. Svenska kraftnät som har ansvaret för stamnätet har under de senaste åren arbetat med att gräva ner delar av stamnätet för att minska risken för elavbrott vid till exempel stormar. Att inte större delar av stamnätet har grävts ner motiveras av Svenska Kraftnät som en kombination av teknik och ekonomi. En nergrävd kabel har ungefär halva den tekniska livslängden jämfört med en luftburen (30-40 år vs 70-80 år) och det är samtidigt fyra till sex gånger så dyrt att gräva ner en kabel jämfört med sätta upp den som luftledning. Ytterligare ett argument som används mot nedgrävda kablar är att de blir mer otillgängliga och svårare att felsöka vid driftstörningar. I en framtid där tekniken har blivit bättre kommer incidenterna för nergrävda kablar öka.

Elmyndigheter

Svenska kraftnät¹: Ansvarig myndighet för förvaltning och utbyggnad av stamnäten. Svenska kraftnätets uppdrag är att se till att elöverföringssystemet i Sverige är säkert, miljöanpassat och kostnadseffektivt. Inom myndighetens ansvar ligger också att se till att handel med el inom Sverige men även andra länder kan ske så smidigt som möjligt. Utöver detta har Svenska kraftnät också blivit tilldelad en reglering om

¹ www.svk.se

att kunna upphandla en viss reservkapacitet av el vid exempelvis en kris.

Energimarknadsinspektionen²: En tillsynsmyndighet vars uppdrag är att arbeta för väl fungerande elmarknader. De har tillsynsansvar över el-, fjärrvärme och naturgasmarknaderna samt ska se till att marknadens aktörer följer gällande lagar och regler.

Energimyndigheten³: En förvaltningsmyndighet för frågor om användning och tillförsel av el. Myndigheten ska också leda arbetet med energiomställningen in i ett modernt och fossilfritt samhälle. Vidare ska energimyndigheten bidra med kunskap om energianvändningen i samhället samt arbeta för en trygg energiförsörjning.

Elsäkerhetsverket⁴: En förvaltningsmyndighet vars uppdrag är att arbeta för en hög elsäkerhet och elektromagnetisk kompatibilitet, med andra ord en störningsfri el. Verket tar fram föreskrifter kring elsäkerhet och handlägger ansökningar om elinstallatörers behörighet.

Företag på elmarknaden

När elmarknaden avreglerades var tanken att det skulle skapas en marknad med många, jämnstarka aktörer. Så har det inte blivit utan istället domineras elmarknaden av ett par stora bolag. I delar av branschen råder snarare ett oligopol än en öppen marknad. Företagen i elbranschen är uppdelade utifrån vad de arbetar med. Normalt sätt brukar branschen delas i fyra olika delar: Elnätsföretag, elhandelsföretag, elproducenter samt balansansvariga företag. Vissa företag arbetar bara med en del medan andra, genom dotterbolag finns i alla delar. Ett sånt exempel är Vattenfall.

Elnätsföretag

Elnätsföretagen är de som distribuerar elen från producent till konsument. Enligt 3 kap i ellagen får en juridisk person som bedriver elnätsverksamhet inte bedriva produktion eller handel med el.

De tre största elnätsföretagen i Sverige är Vattenfall Eldistribution AB, Ellevio och Eon. Att äga och/eller drifta elnät brukar anses som den del som är mest lönsam på elmarknaden. Elnätsföretagen har i princip en monopolställning utifrån geografiskt område vilket ger dem en stark ställning och svårutbytta. Detta leder till att de kan pressa priser uppåt utan att riskera att bli bortvalda. Elnätsverksamhet brukar definieras som ett naturligt monopol. Ett

naturligt monopol uppstår i branscher där kostnaderna för att komma in på en marknad är stora och det ofta krävs ett monopols stordriftsfördelar för att skapa lönsamhet. I ett naturligt monopol sjunker kostnaderna för produkten ju fler kunder den levereras till. Det bör alltså vara billigare för kunderna om det bara finns en leverantör. Dock håller inte teorin om sjunkande priser för elnätsföretagen. Istället gör de stora elnätsbolagen varje år miljardvinster på sin verksamhet och inte sällan är det konsumenterna som möjliggör dessa genom höjda elnätsavgifter. Vinsterna går dock i väldigt liten utsträckning tillbaka till konsumenterna genom att elnätsföretagen till exempel satsar pengar på underhåll, säkerhet och nätutbyggnad. Istället går de största delarna av vinsterna till elnätsföretagens moderbolag genom utdelningar och/eller koncernbidrag. För att förhindra detta har regeringen infört hårdare krav på elnätsföretagens intäktsramar för perioden 2020-2023. Syftet med regleringar är just att styra så att elnätsföretagen inte kan ta ut för höga avgifter från konsumenterna som sedan går rakt in i företagen som vinster eller som utdelning till moderbolagen. Det är dock fortfarande möjligt för elnätsföretagen att tjäna pengar på sin verksamhet om dessa intäkter går tillbaka in i företagen genom till exempel satsningar på underhåll.

Dessa företag har idag knappt någon egen utförande personal utan upphandlar driften och underhållet av olika underentreprenörer. För att vinna upphandlingen av drift och underhåll tävlar de olika underentreprenörerna med varandra i att lägga så låga anbud som möjligt. Den ständiga jakten på låga priser och större vinster har resulterat i en allt mer pressad och riskfylld arbetsmiljö för de anställda. Detta visar sig till exempel i att det blivit vanligare med ensamarbete, längre arbetspass samt att servicepersonalen behöver kunna täcka allt större områden själv.

Utöver de tre stora företagen är även myndigheten Svenska Kraftnät en stor spelare då det är de som förvaltar det svenska stamnätet som ägs av staten.

Elproducenter

Elproducenterna är som det låter på namnet de som producerar el och verkar på en konkurrensutsatt marknad. Elen kan produceras genom till exempel kärnkraft, vattenkraft, vindkraft och kraftvärme. Elproduktionen domineras av tre stora företag – Vattenfall, Fortum och Sydkraft AB – som tillsammans har runt 75 procent av marknaden. Övriga marknaden består av lokala elproducenter som till exempel Skellefteå Kraft AB, Jämtkraft AB och Göteborg Energi AB. Det finns även elpro-

² www.ei.se

³ www.energimyndigheten.se

⁴ www.elsakerhetsverket.se

ducenter som har ett delat ägandeskap. En sådan är Stockholm Exergi som ägs till lika delar av Fortum och Stockholms Stad.

Elhandelsföretag

Elhandelsföretag köper in el som de sedan säljer vidare till sina kunder. De dominerande företagen är Vattenfall, Eon och Fortum, företag som även själva producerar el. Men det är bland elhandelsföretagen den största valfriheten finns för kunderna, totalt finns det runt 120 stycken i Sverige. Många konkurrerar med olika profiler så som att de bara köper in "grön" el eller att delar av vinsten går till välgörande ändamål.

Det pris som elhandelsföretagen betalar för att köpa in el bestäms på Nord Pool, en gemensam elhandelsbörs för hela Norden. Priset som kunderna sen betalar varierar utifrån tillgången på el som i sin tur kan beror på hur mycket det blåser, hur mycket vatten det finns i forsarna där vattenkraftverken finns, bränslepriser men också på hur stora vinster elhandelsföretagen tar ut.

Balansansvarigt företag

Är ofta också ett elhandelsföretag eller elproducent. Balansansvariga företag har som namnet antyder ett balansansvar som innebär att de har ett ekonomiskt ansvar för att produktion och förbrukning av el är i balans med elhandelsföretagets åtagande.

Underentreprenörer ⁵

Det är vanligt med långa entreprenörskedjor inom energibranschen. Detta är en konsekvens av avregleringen. En elproducent eller ett elnätföretag kan lägga ut drift och underhåll på andra företag. Företag som i sin tur kan lägga ut delar av den driften eller underhållet på ännu ett företag som då befinner sig längre ut i kedjan av underentreprenörer. Skälet till att ta in underentreprenörer uppges ofta vara effektivitet och en ökad möjlighet att tjäna pengar för företag.

I en rapport från 2017 lyfter Elektrikerförbundet några av de konsekvenser som kommit av avregleringar och allt längre entreprenörskedjor. I och med att en allt större del av vilket företag som ska sköta drift och underhåll styrs via upphandlingar har pressen ökat på dem som jobbar i branschen. När företag lägger bud pressar de sina priser för att vinna upphandlingen samtidigt som de har vinstkrav på sig. Då personal är en resurs som kostar pengar har det blivit allt vanligare med ensamarbete och att varje arbete ska gå så fort som möjligt.

När priser ska pressas riskerar inte bara arbetsmiljön att försämrats, människor riskerar också att helt förlora jobbet. Vidare kan företag försöka ta bort olika förmåner för de anställda genom att ändra i lokala avtal. Sämre villkor riskerar att leda till att perso-

nal med mycket erfarenhet och kompetens söker efter nya jobb. Kontinuitet försvinner då. Lönenivån är ofta också lägre bland underentreprenörer, bland annat för att det är mindre vanligt med kollektivavtal. Risken på längre sikt är att detta kommer leda till att löner i hela branschen pressas nedåt vilket kommer göra den mindre attraktiv. Andelen så kallade "f-skattare" har också ökat i branschen. Dessa plockas ofta in under kortare perioder på olika områden och då de är beroende av att få in jobb kan de vara beredda att acceptera sämre villkor än någon som har en fast anställning på ett företag.

Andra områden som företag ofta försöker spara på är material, utrustning, kartor och ritningar. Sämre material och utrustning kan både leda till en större olycksrisk men också att kvalitén på utförda arbeten sjunker. Anställda, framförallt hos mindre underentreprenörer, kan sakna den kunskap som behövs för att kunna utföra olika arbete på ett säkert sätt. De som skickas ut på olika jobb har helt enkelt inte den utbildning och erfarenhet som behövs för att kunna arbeta så riskfritt som det går.

Även serviceområdena som en anställd ska täcka har blivit större vilket leder till längre resor och mer tid i bilen. Med större serviceområden att täcka försvinner också en stor del av den lokalkännedom som personal tidigare hade om "sin" anläggning. Det skapar också en stress i arbetet och övertidstimmar ökar.

Det finns även andra negativa konsekvenser av det nät av olika leverantörer och underleverantörer som verkar på den svenska elmarknaden. Ansvarsfördelning och därmed ansvarsutkrävande försämrats. Arbetsmiljön försämrats för de anställda och oseriösa aktörer som saknar kollektivavtal får lättare att komma in på marknaden.

Olyckor och dödsfall

Att det kan ske allvarliga olyckor inom energibranschen, i de värsta fallen med dödlig utgång, råder det inget tvivel om. Men den exakta omfattningen är svårt att veta, då det saknas en helhetsbild. Dels för att alla olyckor inte rapporteras in och dels för att olika statistikkällor tittar på olika parametrar. Det är också svårt att särskilja vilka olyckor som sker inom Sekos organisationsområde då statistiken inte är så detaljerad. Därför bli beskrivningen nedan övergripande för hela branschen.

Elsäkerhetsverket

Elsäkerhetsverket presenterar varje år en elsäkerhetsrapport där de redogör för elolycksfallstatistik. I rapporten för 2019 konstaterar elsäkerhetsverket

⁵ En avreglerad elmarknad: Vem får betala priset? - Svenska Elektrikerförbundet 2017

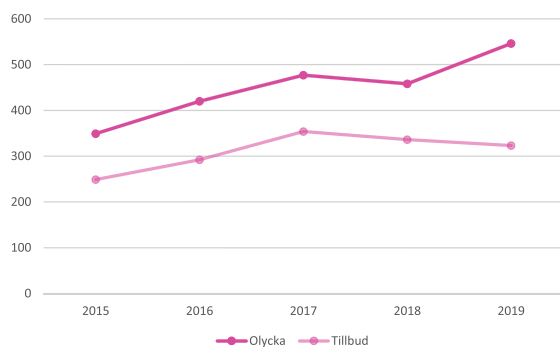
att 92 procent av de rapporterade olyckorna gällande elyrkespersoner handlade om strömgenomgång. Av alla olyckor som drabbade elyrkespersoner berodde 74 procent på ett felbeteende vid arbetet. Under 2019 omkom en elnätmontör då han under felavhjälpning i ett kabelskåp utsattes för strömgenomgång. Vidare skriver elsäkerhetsverket i sin rapport att elolyckor bland elyrkespersoner främst sker inom industrin och verksamheten elnät/elförsörjning. Enligt statistiken är den mest drabbade gruppen de mellan 21–30 år. Elsäkerhetsverket konstaterar att många av olyckorna som sker beror på bristande rutiner eller efterlevnad av rutiner.

Under 2005 gjorde Elsäkerhetsverket en undersökning med syfte att bland annat klarlägga elolyckor som inträffar bland elektriker. Undersökningen visade att av de som uppgav att de under det senaste året fått ström genom kroppen, hade endast 16 procent anmält händelsen till arbetsgivaren. Under 2017 gjordes en ny undersökning av elektrikers elolyckor den visade bland annat att anmälningarna hade ökat till hela 71 procent.

Under 2019 fortsatte en uppåtgående trend i antal olyckor som rapporterades vilket enligt Elsäkerhetsverket bedömning beror på en ökad anmälningsvilja.⁶

Elsäkerhetsverkets bedömning är dock att det fortfarande finns ett mörkertal i statistiken.

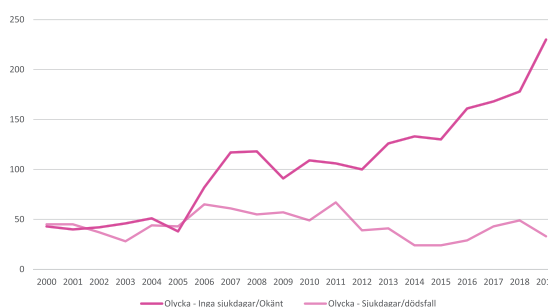
Antalet anmälda elolyckor och tillbud 2015-2019⁷

Under 2000-talet har 16 elyrkespersoner omkommit på grund av en olycka på jobbet. Det är 16 personer för mycket. Av dessa 16 arbetade 11 med elnät/elförsörjning, övriga fem arbetade inom andra områden. Men även om en person inte omkommer av en olycka kan konsekvenserna bli allvarliga med långa perio-

der av sjukskrivning och hälsoproblem som resultat. Enligt Elsäkerhetsverket är kunskapen hos sjukvården också låg kring hur man ska behandla personer som varit med om allvarliga elolyckor. Vidare går det att se i Elsäkerhetsverkets statistik att 38 procent av olyckorna skett vid arbete med kopplingsutrustning och 23 procent har skett vid arbete med fast installation.

Elyrkesmän, antalet elolyckor 2000-2019 fördelade på elolyckor med eller utan sjukdagar⁸

Under 2019 hade Elsäkerhetsverket ett glapp i sitt kontinuerliga kompletteringsarbete av anmälningar. Detta resulterade i att statistiken för detta år hade en ovanligt stor osäkerhet kring om anmälda elolyckor medfört sjukdagar eller ej. Därmed menar de också att det är svårt att bedöma eventuella förändringar under 2019.

Arbetsmiljöverket

Arbetsmiljöverket gav i februari 2020 ut en rapport där de gör en allmän granskning av dödsolyckor i arbetslivet under 2018 och första halvåret 2019. En slutsats som de drar där är att många av dödsfallen antagligen skulle kunnat undvikas genom ett mer systematiskt arbetsmiljöarbete med säkerhet i fokus. De skriver att ett medvetet säkerhetsarbete i verksamheter med stora risker är avgörande. Både på alla nivåer inom ett företag men också mellan olika företag. Flera små avvikelser eller avsteg från säkerhetsrutiner kan tillsammans skapa livsfara. När leden av underentreprenörer är långa som det kan vara inom energibranschen blir det ofta otydligt vem som egentligen bär ansvar för att rutiner följs upp och att uppgifter utförs på rätt sätt med rätt utrustning. Riskbedömningar blir inte heltäckande. Arbetsmiljöverket konstaterar också att det är vanligare att dödsolyckor sker i slutet av en arbetsdag eller arbetsvecka. Det kan bero på att många då antingen redan har börjat slappna av eller att man är stressad för att bli klar med sina uppgifter.⁹

⁶ Elolyckor 2019 rapport - Elsäkerhetsverket

⁷ Elolyckor 2019 rapport - Elsäkerhetsverket

⁸ Elolyckor 2019 rapport - Elsäkerhetsverket

⁹ Analys av dödsolyckor 2018 och första halvåret 2019 - Arbetsmiljöverket 2020-02-18

Energibranschen pekas inte specifikt ut som en riskbransch i Arbetsmiljöverkets rapport. Förklaringen till detta är hur rapporteringen går till. Om en elmontör omkommer när den röjer skog efter en storm hamnar det som en olycka inom "jordbruk, skogsbruk och fiske" i Arbetsmiljöverkets statistik.¹⁰

Även om alla arbetsgivare som verkar i Sverige har en skyldighet att rapportera in olyckor och tillbud till Arbetsmiljöverket menar Arbetsmiljöverket själva att det finns ett mörkertal. Mörkertalet antas vara extra stort gällande utländsk arbetskraft då arbetsgivare som tillfälligt verkar i Sverige inte har koll på vilka regler som gäller eller att de helt enkelt struntar i reglerna.

Föreskrifter om ensamarbete

I arbetsmiljölagens 3 kap §2 står det att en arbetsgivare "ska beakta den särskilda risk för ohälsa och olycksfall som kan följa av att arbetstagaren utför arbete ensam". Ensamarbete regleras vidare i AFS 1982:3. Där definieras ensamarbete som arbete som innebär fysisk eller social isolering. Exempel som nämns är när det inte går att få kontakt med andra på arbetsplatsen utan radio eller telefon men även när man befinner sig bland andra människor men inte kan räkna med att få hjälp i en kritisk situation. Arbetsmiljöverket skriver "om det inte går att snabbt få undsättning måste någon mer närvara när arbetet utförs". Kraftindustrin (energiindustrin) nämns som exempel på miljöer där ensamarbetande personal kan utsättas för stressade och komplicerade situationer som kräver snabba och korrekta beslut. I sådana situationer är det till exempel viktigt att det finns en kompetent kollega att rådgöra med.

Lagar och regler

Vid ett elavbrott finns det regleringar som säger att i de fall en kund blir utan ström i mer än 12 timmar så har denna rätt till avbrottsersättning. Avbrottsersättningen ska betalas av den som har tillstånd att bedriva verksamheten för det elnät till vilket elanvändaren är ansluten. Detta framgår av ellagens 10 kapitel §10–11. Utöver det som regleras via lag kan nätägare själva ha ytterligare krav på inställelsetider som löfte gentemot sina kunder. Uppfylls inte dessa lovar nätägarna i avtal med kunderna att de ska kompenseras.

En konsekvens av detta är att servicepersonal känner press att så snabbt som möjligt åka ut för att fixa problemen, även om det skulle råda till exempel extremt väder, för att deras bolag inte ska åka på

böter. Servicepersonal kan alltså skickas ut i skogen mitt i natten när det fortfarande stormar.

Det finns dock i ellagen 10 kap 13 § stycke 2, en möjlighet för elnätsföretagen att begära att ersättningsnivåer jämkas efter vad som är skäligt om arbetet med att få igång överföringen av el har behövts försenas för att inte utsätta arbetstagarna för betydande risker.

Samhällets beroende av el

Vårt samhälle är helt beroende av energi och el. Skulle Sverige drabbas av ett större elavbrott, skulle konsekvenserna i samhället snabbt bli enormt stora. Det skulle kunna leda till en allvarlig krissituation om stora delar av vår samhällsviktiga service slogs ut på grund av ett elavbrott. Våra möjligheter till en stor del av den vardagliga kommunikationen skulle snabbt upphöra, industrier skulle stanna och nödvändig infrastruktur stå stilla.

Idag klarar Sverige fortfarande att på ett bra sätt tillgodose behovet av el i samhället. Vi exporterar mer el än vad vi importerar. Samtidigt hörs det allt oftare i debatten att Sverige har elbrist, hur hänger det ihop?

Elbrist

Begreppet "elbrist" används ofta brett och det är inte alltid så tydligt exakt vad som åsyftas. Det är nämligen så att elbrist går att dela in i tre olika typer: Elenergibrist, Effektbrist samt nätkapacitetsbrist.

Elenergibrist är när bristen är långvarig, över ett helt år till exempel. Tillförseln av elenergi matchar inte det behovet som finns under en längre period.

Effektbrist syftar på realtid då efterfrågan på el är större än det i stunden går att producera och importera. Det aktuella elbehovet kan inte tillgodoses.

Kapacitetsbrist inträffar när det finns tillräckligt med elenergi för att möta efterfrågan men det saknas kapacitet i elnäten för att transportera elen.¹¹

Har Sverige elbrist?

El är en färskvara som är mycket svår att lagra. Det betyder att det i ett givet läge måste produceras precis så mycket el som det efterfrågas. Produceras det mer el än det finns behov av exporterar Sverige el och produceras det mindre el än det finns behov för behöver Sverige importera el. Sätt över ett helt år producerar Sverige mer el än vad vi förbrukar, vi är alltså en nettoexportör av el.

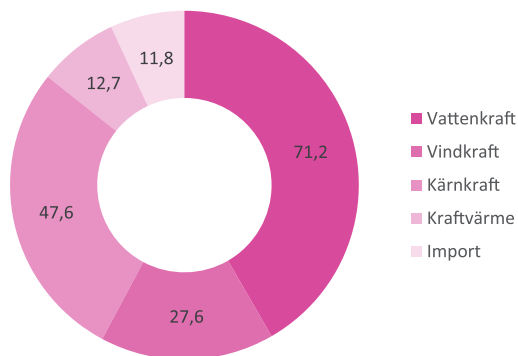
¹⁰ <https://www.energi.se/artiklar/prispress-och-stress-leder-till-olyckor/>

¹¹ <https://www.energivarlden.se/artikel/elbrist-eller-eloverskott/>

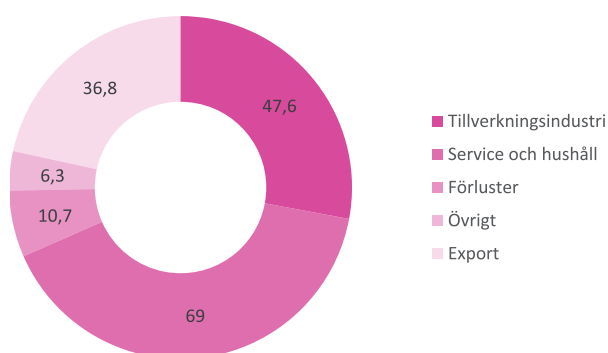
Därmed finns det inte någon elenergibrist i Sverige idag. När det pratas om att Sverige har elbrist är det snarare kapacitetsbrist som menas. De befintliga elnäten, framförallt på regional och lokalnivå kan inte transportera den el som efterfrågas av företag och privatpersoner. Det betyder att det totalt sätt i Sverige vid en given tidpunkt kan produceras tillräckligt med el men att behovet på en viss plats ändå inte kan tillgodoses. Detta då det saknas överföringskapacitet i näten för att transportera elen från producent till konsument.

Kapacitetsbrist leder idag till att företag inte kan etablera sig på nya platser eller utöka sin verksamhet och att nya bostadsprojekt måste stoppas. Detta leder till förlorade arbetstillfällen och till en fortsatt bostadsbrist, framförallt i storstadsregionerna.

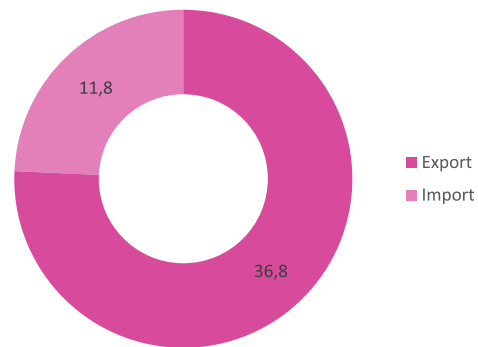
Elproduktion 2020 TWh ¹²

Elkonsumtion 2020 TWh ¹³

Import och export 2020 TWh ¹⁴

Men med det sagt är det inte omöjligt att Sverige i framtiden kommer få större problem med olika brister om inte elproduktionen och elnäten byggs ut i takt med att samhället konsumerar en allt större mängd el. I Sverige har vi inte hittills haft någon större eller längre effektbrist men att det kan ske i framtiden är inte otroligt. Då kommer det med största sannolikhet inträffa under några timmar riktigt kalla vinterdagar. Ett exempel på när detta faktiskt har skett var under kalla dagar februari 2021 då Sverige importerade el från Danmark, Norge och Tyskland. Samtidigt exporterade vi dock el till Finland och Litauen så nettoimporten landade på "bara" 327 megawatt av en totalt förbrukning på 25 000 megawatt.¹⁵

Beroende av kärnkraft?

Ungefär 40 procent av elproduktionen kom från kärnkraften 2019. Framtiden för kärnkraften har i många årtionden varit uppe på den politiska agendan. 2016 kom Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Moderaterna, Centerpartiet och Kristdemokraterna fram till en energiöverenskommelse. I den stod det bland annat att ett mål ska vara att Sverige 2040 ska ha en helt förnybar elproduktion. Ett mål som de flesta tolkade som att det inte ska finnas någon kärnkraft i Sverige efter det. Dessutom ingick ett godkännande av att stänga fyra reaktorer under perioden 2015–2020 (Ringhals 1 och 2 samt Oskarshamn 1 och 2). Avvecklingen av kärnkraften var också en av anledningarna till att Liberalerna valde att stå utanför överenskommelsen.

2019 valde Moderaterna tillsammans med Kristdemokraterna att lämna energiöverenskommelsen. En av huvudanledningarna var just kärnkraften.

¹² <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/energi/tillforsel-och-anvandning-av-energi/manatlig-elstatistik-och-byten-av-elleverantor/pong/tabell-och-diagram/elforsorjning/>

¹³ <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/energi/tillforsel-och-anvandning-av-energi/manatlig-elstatistik-och-byten-av-elleverantor/pong/tabell-och-diagram/elforsorjning/>

¹⁴ <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/energi/tillforsel-och-anvandning-av-energi/manatlig-elstatistik-och-byten-av-elleverantor/pong/tabell-och-diagram/elforsorjning/>

¹⁵ <https://www.sydsvenskan.se/2021-02-10/vinterkylan-far-karnkraften-att-gloda-igen>

Båda partierna började öppna upp för en fortsatt drift av kärnkraften samt även för en utbyggnad av den.

Under de kommande åren kommer samhällets behov av el öka och då behöver det finnas en pålitlig energiproduktion av baskraft, med eller utan kärnkraften. När kärnkraften som främst finns i de södra delarna av landet fortsätter minskas är det helt avgörande att ersätta den med förnybar energiproduktion men också att förbättra överföringskapaciteten från norra Sverige till södra.

Vidare kommer det behövas någon form av ny baskraft som komplement till annan produktion för att kunna ge en pålitlig energikälla som inte är lika väderberoende som till exempel vindkraft och vattenkraft. En stabil baskraft är också en faktor för att kunna ha stabilare elpriser.

Behov av ett utbyggt elnät

Trots att vi ovan konstaterar att Sverige som nation idag inte har någon elbrist konstaterades också att det betyder att det råder brist på framförallt kapacitet i storstadsregionerna. Näten som transporterar el från producent till konsument behöver byggas ut. När en allt större del av elproduktionen i Sverige dessutom flyttas från kärnkraftverk i söder till vatten- och vindkraftverk i norr gör detta att behovet av ett utbyggt och upprustat elnät ökar ytterligare.

Men det har visat sig inte vara helt lätt. Ett exempel på detta är den så kallade "sydvästlänken" som skulle göra att drygt 25 procent mer el kan överföras från produktion i norr till konsument i syd. Projektet som har Svenska kraftnät som beställare skulle färdigställts under 2015 men är i slutet av 2020 fortfarande inte i drift. Driftstarten har skjutits upp många gånger bland annat på grund av den del av länken som är byggd för likström.¹⁶

Det är dock inte rimligt att förvänta att norra Sverige i framtiden ska kunna leverera en majoritet av all den el som behövs i Sverige. Som komplement till utbyggnaden av elnäten behöver också elproduktionen i södra Sverige byggas ut.

Reservkraft och brist på egen personal i händelse av kris

Idag är det Svenska kraftnät som har ansvaret för att Sverige ska ha en viss reservkapacitet av el i händelse av kris. En kris kan vara när det uppstår effektbrist kalla vinterdagar men också större händelser som skapar driftstörningar i befintlig elproduktion.

Svenska kraftnät säkerställer tillgången till reservkraft genom att upphandla denna. Under hösten 2019 genomfördes en upphandling för perioden 2021–2025 som vanns av det tyska energibolaget Uniper, samma bolag som även sen tidigare haft ansvar för den svenska effektreserven. Det är alltså ett utländskt företag som ansvarar att Sverige har tillgång till el i händelse av kris. Själva elproduktionen ska ske på Karlshamnverket som är ett oljeeldat kondenskraftverk, alltså ett fossileldat kraftverk.¹⁷ Om denna reservkraft kommer vara tillräcklig vid en allvarligare kris är dock oklart. Innan avregleringen fanns det ett tiotal reservverk i Sverige, vilket gav betydligt större säkerhetsmarginaler. Sverige är alltså idag mer sårbart vid händelse av kris och det saknas en tydlig konsekvensanalys av detta. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) skrev i sitt remissvar för "Kraftsamling för framtidens energi (SOU 2017:02)":

*"Energibrist skapar i sig en kris i samhället och energi är ofta en förutsättning för att hantera en pågående kris. En trygg och säker energitillgång är därför en grundförutsättning för en god krisberedskap. En väl fungerande marknad är ofta bäst för utvecklingen i samhället, men ibland är statlig styrning av förstärkningsresurser nödvändiga för att säkerställa att samhällsviktig verksamhet upprätthålls och för att undvika bristsituationer"*¹⁸

Innan avregleringen av energibranschen fanns det ett mycket högre tak för möjligheterna att få fram reservkapacitet vid behov. Reservkraft ska kunna användas när det oväntade händer och därför måste det finnas goda marginaler att gå uppåt i produktionen. Och att det oväntade faktiskt kan hända i samhället visar corona-pandemin. I början av pandemin blev det också tydligt vad konsekvenserna av att det saknades beredskapslager var. Jämförelsen går att göra med vad som skulle kunna hända vid en elkris men med skillnaden i att ledtiderna att få fram ny elproduktion är ännu längre än den för att få fram material till sjukvården. I juni 2020 kunde Aftonbladet berätta om hur Svenska Kraftnät i handlingar skrivit om att de saknar beredskap för att förhindra en elkris. Aftonbladet skriver i sin artikel att Svenska Kraftnät har konstaterat att ett allvarligt haveri kan ta veckor att åtgärda. Enligt Aftonbladet skulle därför ett allvarligt elhaveri kunna leda till att Svenska Kraftnät behöver använda sig av "manuell fränkoppling".¹⁹ Manuell fränkoppling är en krisåtgärd som Svenska Kraftnät endast får använda sig av i nödsituationer när alla reserver redan är aktiverade och innebär att delar av elförbrukningen fränkopplas för att

¹⁶ <https://www.svk.se/natutveckling/transmissionsnatsprojekt/sydvastlanken/>

¹⁷ <https://www.mynewsdesk.com/se/uniper/pressreleases/karlshamnverket-faar-foerlyst-foertroende-foer-effektreserven-fram-till-2025-2942722>

¹⁸ En avreglerad elmarknad: Vem får betala priset? - Svenska Elektrikerförbundet 2017

¹⁹ <https://www.aftonbladet.se/nyheter/samhalle/a/dOypmo/risk-for-allvarliga-elfel-morkas-av-ansvarig-myndighet>

rädda delar av kraftsystemet. Denna åtgärd har aldrig behövts genomföras hittills i Sverige.²⁰ Slutsatsen i Aftonbladets granskning är att Svenska Kraftnät inte har den beredskap eller resurser som de behöver för att förhindra en allvarlig elkris i Sverige.

Säkerhetspolitik

Under de senaste 10 åren har de säkerhetspolitiska spänningarna ökat i Europa. Det har bland annat handlat om Rysslands annektering av Krim, terroråd i Europa och en instabil politisk ledning i USA. Där till har intrång i it-system, desinformation och tekniska sabotage blivit verktyg för stater att visa makt på. Sett till detta är det viktigt att energipolitik hänger ihop med säkerhetspolitik.²¹

Utifrån detta är det oroande att Svenska Kraftnät idag inte har någon egen personal som utför underhåll och investeringar av sina egna anläggningar utan är beroende av upphandlade entreprenörer. Vid krislägen blir därför Svenska Kraftnät oerhört sårbart då de hamnat i ett beroende av utländska entreprenörer och företag vilket skulle kunna hota Sveriges säkerhet. För att kunna garantera välfungerande elförsörjning även vid händelse av kris bör Svenska Kraftnät skaffa sig egen personal eller tillse att kompetensen finns i landet för underhåll, tillsyn och investeringar av sina anläggningar.

Klimatet

Klimathotet är en av våra största utmaningar i modern tid. För vår planet och kommande generations framtid är det helt avgörande att energiproduktionen i framtiden blir helt fossilfri. I hela världen. Utsläpp av växthusgaser måste upphöra. Men på sikt räcker det inte med att ha en fossilfri energiproduktion, den behöver även bli förnybar. En av anledningarna till detta är att det idag saknas långsiktiga och tillräckliga säkra lösningar (på flera tusen år) för förvaring av kärnbränsle.

För att lyckas med en omställning till en helt förnybar elproduktion behöver vi arbeta med omställningar av hela samhället. Om kärnkraften (som är en fossilfri men ej förnybar energikälla) kommer att fasas ut i Sverige behöver de som idag arbetar där få möjligheter till omskolning. De behöver få relevant kompetensutveckling för att i framtiden istället kunna arbeta med till exempel vindkraft, vattenkraft eller solkraft som alla är förnybara energikällor.

Kompetensförsörjning

Energibranschen är en bransch som de kommande åren beräknas behöva anställa ett par tusen personer per år för att klara att upprätthålla nuvarande kapacitet. Framst beror det på stora pensionsavgångar samt ett ökat behov av personal för att klara av att upprätthålla och underhålla befintlig infrastruktur. Det finns många utbildningsvägar in i branschen men det saknas ett nationellt system som säkerställer kvalitén på utbildningarna, någon form av yrkescertifiering. Personer kan ha samma "titel" från sin utbildning men med väldigt olika kompetenser. Det därför inte ovanligt idag att personal skickas ut i fält eller på beredskap innan det alltid är säkerställt att de har rätt kompetens för uppdraget. Tidigare fanns det lärlingsutbildningar där man under de första åren gick bredvid mer erfarna kollegor för att lära sig sitt yrke. Det statliga stödet för lärlingsutbildningar plockades bort av Alliansregeringen under det sena 00-talet och konsekvensen blev att företag inte längre såg någon vinst i att utbilda personalen på det sättet.²² Förr hade de stora bolagen, som till exempel Vattenfall, dessutom sina egna skolor för att säkerställa kompetensbehovet. Så är det inte idag. När branschen består av allt fler småföretag av underentreprenörer blir konsekvensen att få vill ta ansvar för utbildning och kompetensförsörjning. Kontrollerna av om den som utför ett arbete faktiskt har rätt kompetens för det försvåras också.

²⁰ <https://www.svk.se/aktorsportalen/elmarknad/styrel-och-frankoppling/>

²¹ En avreglerad elmarknad: Vem får betala priset? – Svenska Elektrikerförbundet 2017

²² <https://tidningenelektrikern.se/2019/09/26/utbildning-kan-minska-olyckorna-i-energibranschen/>

Medlemsundersökning

Oro för olyckor, stress och en ständig tidspress är vardag för Sekos medlemmar inom energiområdet. För att ta reda på mer hur de upplever sin arbetsmiljö genomförde Seko under november 2019 en medlemsundersökning.

Metod

Undersökningen skickades ut till alla medlemmar inom Seko Energi som hade registrerade kontaktuppgifter i Sekos medlemssystem, totalt 3938 personer. Utskicket gjordes via e-post med påminnelser både via e-post och sms. Av de 3938 personerna som fick utskicket saknade 965 en registrerad e-postadress. De fick därför bara enkäten via sms. Under den månaden som undersökningen var öppen svarade 1270 personer på den vilket ger en svarsfrekvens på 32 procent. Alla svar är anonymiserade så att de inte går att spåra tillbaka till den svarande.

Nedan följer en redogörelse av några av de mest intressanta resultaten från enkäten. Dock går det att ta del av hela undersökningens resultat i denna rapports bilaga.

Om de svarande

Av de som svarade på enkäten arbetade de flesta antingen som linjemontör/distributionselektriker, 28 procent, eller som drifttekniker, 16 procent. Majoriteten var anställda av en anläggningsägare, 62 procent, medan 28 procent var anställda av ett entreprenörsbolag. Övriga hade annan typ av arbetsgivare. Energibranschen domineras av män vilket märks på könsfördelningen på de svarande. Bara knappt 10 procent av de svarande var kvinnor och bland kvinnorna var den vanligaste yrkeskategorin ”kundservice/administrativ personal”. 43 procent av kvinnorna uppgav att de arbetade inom den kategorin jämfört med endast 2 procent av männen. Könsfördelningen bland de svarande motsvarar hur det ser ut i branschen som helhet.

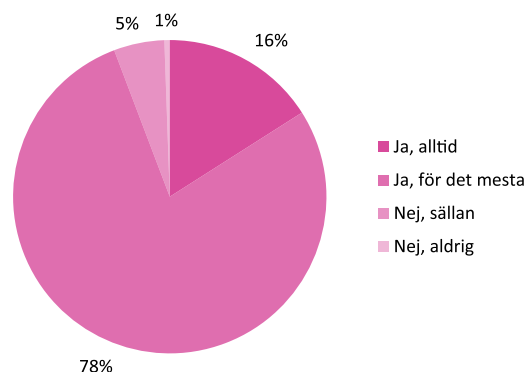
Antal år i energibranschen var varierande bland de som svarade. 30 procent hade arbetat mindre än 5 år medan 27 procent hade arbetat längre än 20 år. Detta speglas också förhållandevis väl i åldersfördelningen bland de svarande. 31 procent var under 35 år medan 36 procent var över 51 år.

Arbetsmiljö

Alla borde kunna känna att deras arbetsmiljö är

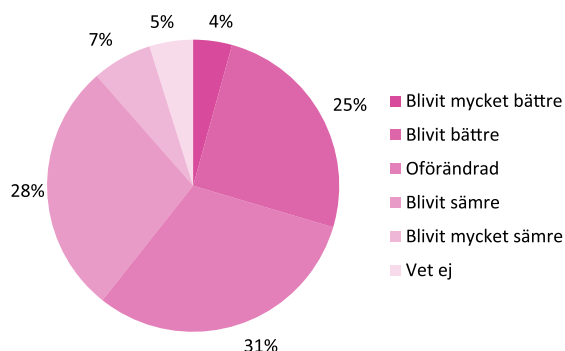
trygg. Det är en grund för ett hälsosamt arbetsliv. Bland Sekos medlemmar i energibranschen är det 16 procent som säger att de alltid känner att deras arbetsmiljö är trygg, 78 procent känner det för det mesta medan 6 procent sällan eller aldrig känner att deras arbetsmiljö är trygg.

Känner du att din arbetsmiljö är trygg?

Synen på hur arbetsmiljön har utvecklats under de senaste åren varierar bland de svarande. Medan 35 procent tycker att den blivit sämre eller mycket sämre, tycker 29 procent att den blivit bättre eller mycket bättre. Övriga anser att den är oförändrad (eller vet ej).

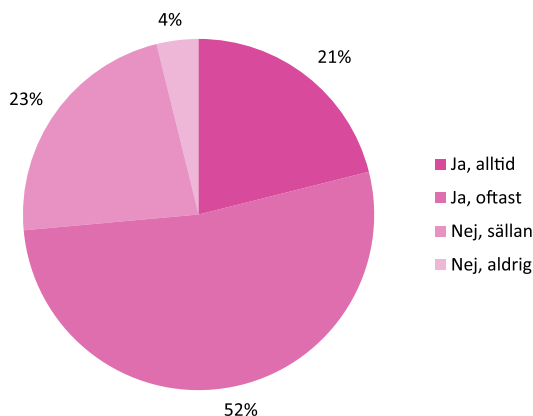
Hur har din arbetsmiljö förändrats under de senaste åren?

Det är arbetsgivarna som har ansvaret för en god arbetsmiljö. Därför är det också viktigt att en chef/arbetsledare lyssnar när en anställd lyfter ett arbets-

miljöproblem. Drygt hälften (52 procent) av de svarande tycker att deras chef/arbetsledare ger dem gehör när de lyfter arbetsmiljöproblem och 21 procent tycker att de alltid får gehör. Det är dock 23 procent som sällan tycker att de får gehör från sin chef/arbetsledare och 4 procent som aldrig upplever sig få gehör.

Upplever du att du får gehör hos din chef/arbetsledare när du lyfter arbetsmiljöproblem?

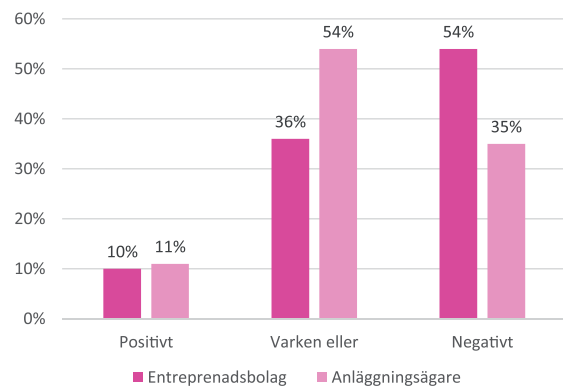

För att kunna utföra sitt arbete på ett säkert sätt krävs också rätt utbildning och kompetens. Det handlar inte bara om rätt grundutbildning utan även att få kontinuerlig kompetensutveckling från sin arbetsgivare. 21 procent av de som svarat uppger att de inte tycker att deras arbetsgivare tillhandahåller den utbildning/kompetensutveckling som de behöver för att kunna utföra sitt arbete på ett säkert sätt. Skälen till varför de inte tror att de får tillräckligt med utbildning/kompetensutveckling är allt från att det ska sparas pengar till dålig planering, personalbrist och kraven är otydliga.

Konsekvenser av upphandling på arbetsmiljön

Som nämnts ovan har energibranschen genomgått stora förändringar under de senaste 30 åren som en konsekvens av avregleringen. Att sådana förändringar påverkar arbetstagarnas vardag på något sätt är oundvikligt. Hur Sekos medlemmar anser att deras arbetsmiljö har påverkats av ett system med olika entreprenörer och upphandlingar skiftar beroende på om de är anställda hos ett entreprenadsbolag eller hos en anläggningsägare. Bland de som är anställda av ett entreprenadsbolag anser 54 procent att deras arbetsmiljö påverkas negativt av nuvarande system jämfört med 34 procent av de som är anställda av en anläggningsägare.

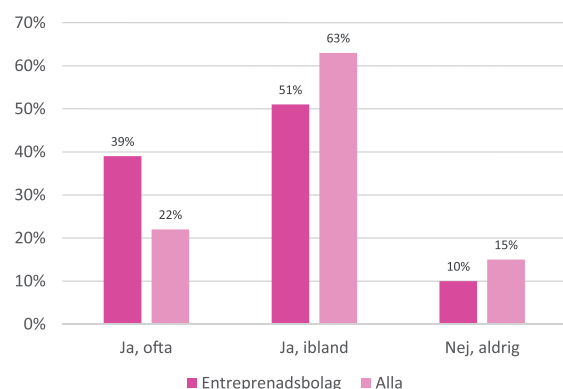
Hur anser du att dagens förfarande med entreprenörer och upphandling har påverkat din arbetsmiljö?

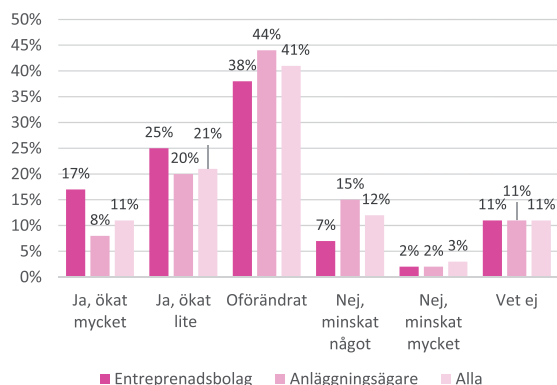
Arbetstid - övertid

Ett problem som Seko får signaler om från våra medlemmar i energibranschen är att de allt oftare tvingas till övertidsarbete. Enligt de som svarade på enkäten är det vanligast med övertid bland de medlemmar som är anställda av ett entreprenadsbolag. Nästan 4 av 10 i denna grupp uppger att de ofta arbetar övertid jämfört med bara drygt 2 av 10 utslaget på hela medlemskollektivet. På frågan om de svarande upplever att mängden övertidsarbete har ökat under de senaste åren sticker också de anställda på entreprenadsbolag ut. 42 procent av dessa menar att övertidsarbete har ökat jämfört med 28 procent av de som är anställda av en anläggningsägare.

Brukar du arbeta övertid?

Upplever du att mängden övertidsarbete har ökat de senaste åren?

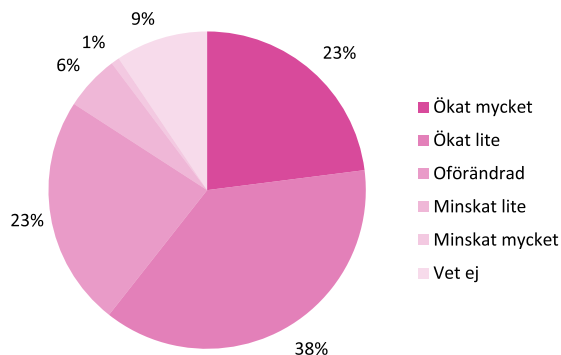

I undersökningen frågade vi också vad de svarande trodde att det beror på att övertiden har ökat. Det vanligaste svaret var personalbrist (35 procent), följt av dålig planering (21 procent) och (större) beredskapsområden (17 procent). Bland de som arbetade på ett entreprenadsbolag var det lite vanligare att ange större beredskapsområden som skäl (22 procent) medan bland de som arbetade för en anläggningsägare var personalbrist något vanligare (39 procent). Det var möjligt att ange flera olika svarsalternativ på frågan.

Vidare fick de svarande uppge om de anser att någon missbrukar de övertidsregler som finns. Även här utmärkte sig entreprenadsbolagen negativt. 14 procent därifrån uppgav att arbetstagarna missbrukar reglerna och 17 procent att arbetsgivarna gör det (även här var flera svar möjliga). 56 procent uppgav att det inte förekom något missbruk. Jämfört med branschen i sin helhet var det 10 procent som menade att arbetstagarna missbrukar reglerna, 16 procent att arbetsgivarna gör det. Här var det 65 procent som svarade att det inte alls förekommer något missbruk.

Slutligen ställdes frågan om hur de svarande bedömer att deras totala arbetsbelastning (inkluderat övertid, nödfallsövertid, beredskapsövertid, restid med mera) har utvecklats under de senaste åren. Över hälften av de som svarade menade att deras arbetsbelastning har ökat (mycket eller lite).

Hur upplever du att den totala arbetsbelastningen har utvecklats under de senaste åren?

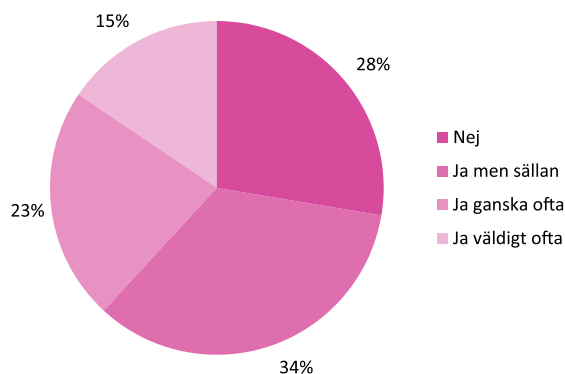

Ensamarbete

Att ensamarbete i "fel" situation kan vara farligt vet vi. Risken för olyckor ökar och det skapar ett extra stressmoment. När frågor ställdes om ensamarbete i enkäten definierades det som "med ensamarbete menas arbete som enligt regler och föreskrifter egentligen ska utföras av minst två personer". Detta skulle också kunna kallas för riskfyllt ensamarbete.

Tyvärr visar svaren från Sekos medlemmar att riskfyllt ensamarbete är vanligt förekommande inom energibranschen. 72 procent uppgav att det förekommer i någon utsträckning.

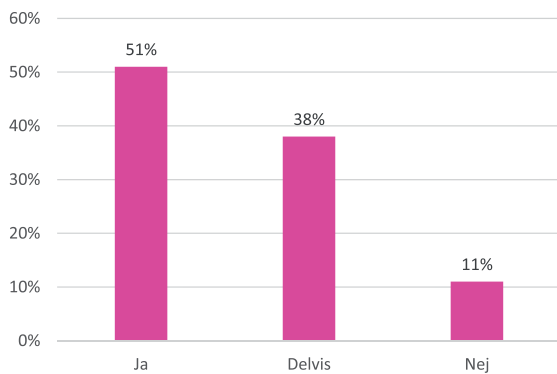
Förekommer det ensamarbete i din arbetsvardag?

Drygt hälften av de svarade (55 procent) menar att ensamarbetet har legat på samma nivå under de senaste åren. 38 procent menar att det har ökat och endast 7 procent menar att det har minskat.

På frågan om de svarande såg ensamarbete som en arbetsmiljörisk uppgav 51 procent att de gjorde det medan 38 procent delvis gjorde det. Det betyder att bara 11 procent inte ansåg att ensamarbete utgör en arbetsmiljörisk.

Ser du ensamarbete som en arbetsmiljörisk?

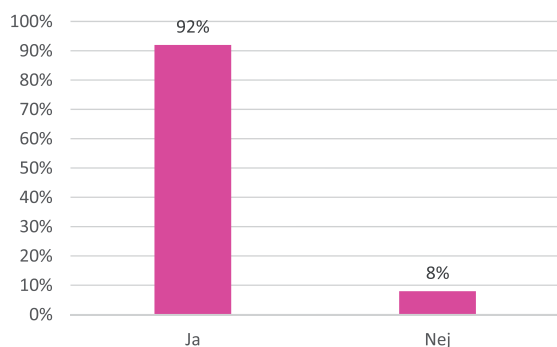
Värt att notera är att de svarande som var anställda på entreprenadsbolag i sina svar generellt låg några procent högre i negativ bemärkelse än populationen som helhet på alla frågor kring ensamarbete. (För exakta siffror, se bilaga)

Stress

En viss mängd stress kan vara bra i vissa situationer. Det kan göra oss mer fokuserade. Men att ständigt ha en stressad arbetsvardag är inte bra. Det skapar ohälsa och kan leda till förödande misstag. Extra farligt blir det när arbetet innefattar något som potentiellt kan innebära en dödsfara, nämligen el.

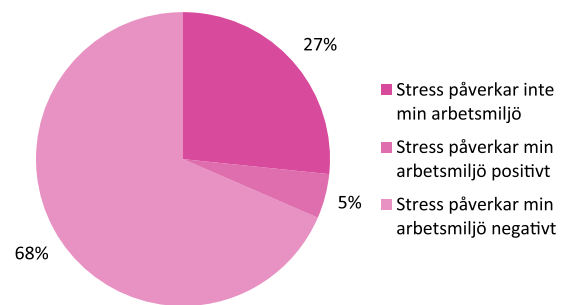
Att stress är en del av vardagen för Sekos medlemmar inom energibranschen blir tydligt av svaren på undersökningen. Endast 8 procent svarar att de aldrig upplever stress i vardagen på sitt arbete. 57 procent säger att de upplever stress men sällan, 29 procent att de ofta upplever stress och 6 procent att de hela tiden upplever stress. Även på denna fråga utmärker sig de som är anställda på ett entreprenadsbolag något negativt jämfört med de som anställa av en anläggningsägare. 33 procent jämfört med 27 procent uppger att de ofta upplever stress i sin arbetsvardag.

Upplever du stress i vardagen på ditt arbete?

Vidare fick de svarande svara på hur de upplever att stress påverkar deras arbetsmiljö. 27 procent menar att de inte påverkas av stress medan 68 procent menar att stress påverkar deras arbetsmiljö negativt.

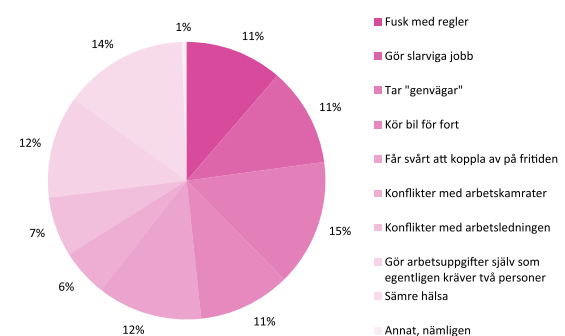
Hur upplever du att stress påverkar din arbetsmiljö?

Konsekvenserna av stress i arbete är många. Vanligast är att det leder till att de svarande "tar genvägar" i arbetet och att de får sämre hälsa. Nedan följer en bild på andra konsekvenser som stress för med sig.

Vad tror du att stressen i arbetet ger för konsekvenser?

Flera svar möjliga

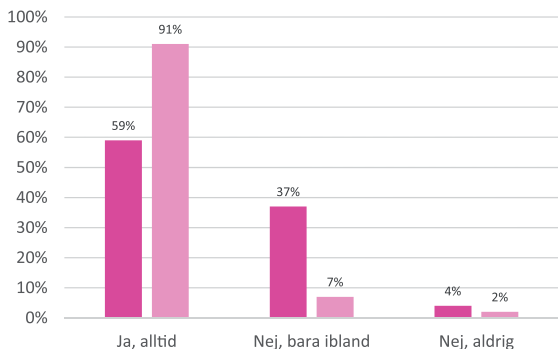

Olyckor och incidenter

För att veta hur arbetsmiljön är och för att kunna få bättre koll på olika risker är det viktigt att incidenter och olyckor rapporteras in så att de syns i statistiken. Syns de inte är det lättare för till exempel arbetsgivare att hävda att problem och risker inte finns.

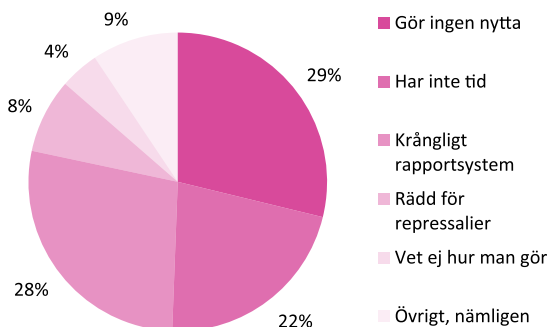
Bland Sekos medlemmar i energibranschen är det betydligt vanligare att de alltid rapporterar in olyckor (som lett till personskada eller sjukdom) jämfört med incidenter (till exempel riskobservationer och tillbud). 91 procent rapporterar alltid in en olycka jämfört med 59 procent som alltid rapporterar in en incident.

Rapporterar du alltid in

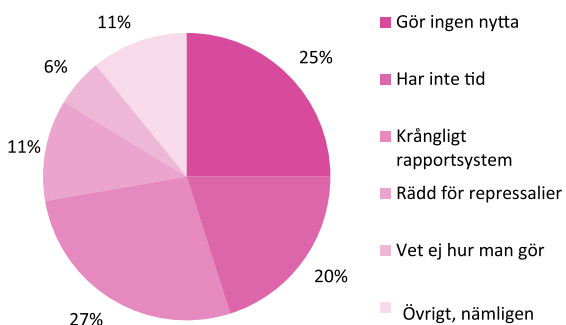

Anledningarna till att olyckor och incidenter inte alltid rapporteras in är många. Det kan handla om att det saknas tid, att det upplevs som att det inte gör någon nytta att rapportera in men även en rädsla för repressalier.

Varför rapporterar du inte alltid in incidenter?

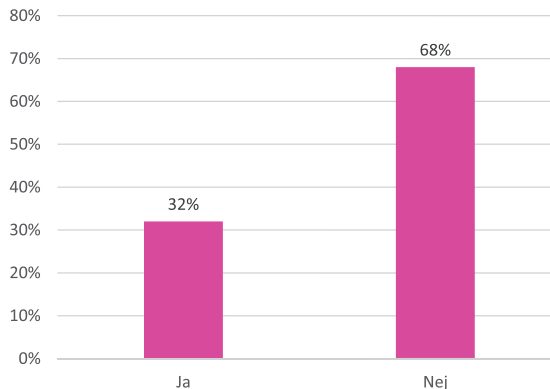

Varför rapporterar du inte alltid in olyckor?

En konsekvens av olyckor är skador på person och sjukskrivningar. Ungefär en tredjedel av de svarande har minst en gång skadat sig på jobbet så att det lett till en sjukskrivning.

Har du någon gång skadat dig på ditt arbete så att det lett till en sjukskrivning?

För att få en bättre bild av incidenter och olyckor som sker fick de svarande möjlighet att dela med sig av exempel genom frisvar. Nedan följer några av de svar som kom in:

”Orsakade en ljusbåge vid spänningslöshetskontroll under en felsökning, resulterade i brännskador. Ensamarbete och för lite erfarenhet (3 år), två av anledningarna till olyckan”

”Blivit skickade till jobb invid väg utan TA-plan. Fått ut beredningar där ingen tillstymmelse till riskbedömning/riskanalys gjorts på planeringsstadiet”

”Små incidenter som t ex underentreprenörer som slarvar och andra mindre incidenter som i teorin skulle kunna lett till allvarigare incidenter och olyckor uppmanas av arbetsgivaren att alltid rapporteras in så de hamnar i rampluset och åtgärdas i tid. Men upplever tyvärr att det aldrig händer, både jag och kollegor är flitiga med rapporter men det enda gehöret man får är ett mail med ”ärendet är avslutat”. Så magkänslan är att all sådan rapportering bara är för statistik åt företaget att skryta med i upphandlingar med mera. Tyvärr...”

”Själva svimnad på jobbet pga blodtrycksfall. Förmodligen pga stress”

”Jag skulle vilja kunna rapportera ökad stress och dålig psykosocial arbetsmiljö, men svårt att göra då det ofta inte rör sig om konkreta händelser”

”En risk rapporterades in i IA-systemet i mars. I oktober skedde en olycka på just den delen som risken var rapporterad runt med personskada som följd”

”Avklippta kablar av underentreprenör som de inte rapporterat in trots att det spänningen är på. Så det har varit fara för tredje person”.

”Strömgenomgång”

”Halkolyckor”

”Klämskador”

”Trafikolyckor”

Machokultur?

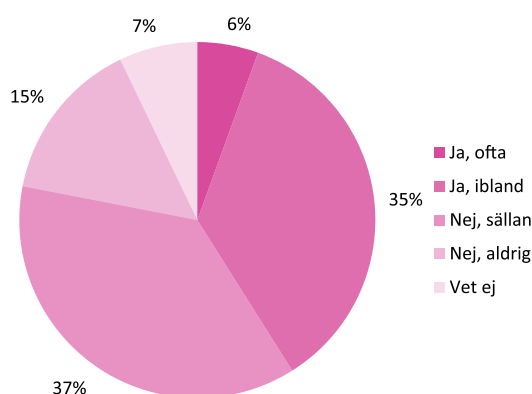
Under 2019 lyfte energiminister Anders Ygeman (S) att han ansåg att det finns en ”machokultur” inom energibranschen. Denna kultur skulle enligt ministern vara en av anledningarna till att man tar onödiga risker i sitt arbete och därmed ökar risken för olyckor. Uttalande fick direkt mothugg från branschen som snarare ansåg att en anledning till det ökade antalet inrapporterade olyckor under 2017 och 2018 berodde på minskad machokultur som gör att fler vågar rapportera in.

Frågan om machokulturens existens är komplex och väcker många känslor. För att få en bild om Sekos medlemmar anser att det finns en machokultur i deras bransch som leder till onödiga risker i arbetet, ställde vi frågan i undersökningen. Machokultur definierades som ”till exempel ta långa arbetspass utan tillräcklig vila, försöka arbeta så mycket övertid som möjligt, självpåtagat ensamarbete”.

41 procent av de som svarade på frågan svarade att de anser det ofta eller ibland förekommer en machokultur inom branschen. 15 procent svarade att det aldrig förekommer. Även på denna fråga svarade en större andel de som arbetar för ett entreprenadbolag jämfört med hela populationen att det förekommer en machokultur, nämligen 49 procent.

Då det är så pass få kvinnor som svarat på frågan går det inte att ge något statistiskt säkert svar på om det finns några skillnader på hur män respektive kvinnor upplever existensen av en machokultur.

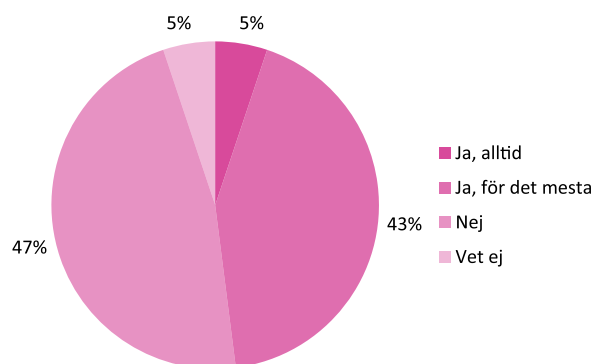
Upplever du att det finns en machokultur inom energibranschen som leder till att anställda tar onödiga risker i sitt arbete?

Underhåll och service

En anläggning som underhålls kontinuerligt skapar både en bra arbetsmiljö för de som arbetar där men det är också viktigt för att kunna garantera en stabil elproduktion. Därför är det oroande när 47 procent av de som svarat på undersökningen säger att de inte tycker att underhållet av anläggningar är tillräckligt. Bland de som arbetar på ett entreprenadsbolag är det 56 procent som anser att underhållet inte är tillräckligt.

Tycker du att underhållet och servicen på anläggningarna är tillräckligt?

Vad som anses som orsakerna till bristerna i underhållet bland de svarande varierar men vanligast är ekonomiska skäl. Det svarar 36 procent. Därefter följer ”dålig planering” med 25 procent och ”personalbrist” också med 25 procent.

Vilka förändringar vill Sekos medlemmar se?

För att få veta vilka förändringar som Sekos medlemmar tycker behövs för att deras arbetsmiljö ska bli bättre frågade vi följande i undersökningen: ”Vad skulle du önska ändrades för att förbättra arbetsmiljön? Svaren visade på många tankar och idéer men med en röd tråd om minskad stress, mer personal, avskaffat ensamarbete och förändringar i hur upphandlingar går till. Svaren ger också en verklighetsbeskrivning av den arbetsmiljö som är verklighet idag. Nedan lyfts några av de svar som kom in:

”Organisationen behöver jobba mer systematiskt med arbetsmiljön och jag skulle vilja ha mer stöttning av arbetsgivaren”

”Arbetsbelastningen behöver minskas”

”Mer personal. Bättre ledarskap. Slippa ständig stress.”

”Sätt krav på att upphandlingar inom denna bransch... Vi montörer får aldrig ge våra åsikter om hur det verkligen är.”

”Bort med ensamarbete”

”Ledningen tvingar oss till övertid som vardag, med andra ord har dom skapat ett arbetsförhållande då man sköter sitt arbete dåligt och uppfattas som slapp och slö om man inte arbetar övertid. Jobbar du inte övertid sköter du inte ditt jobb bra och kan inte få bättre lön i lönestegen. Jobbar du ditt arbetspass på 8 timmar är det inte nog för att du ska få ett, bra jobbat ifrån ledningen utan du får bara bemötande om du jobbar över. Ledningen vill inte tvinga oss till övertid muntligt men gör det genom att skapa en sådan här arbetskultur då övertid är normalt jobb och allt annat är dåligt.”

”Bättre bil som är anpassad för oss montörer. Bättre dator som fungerar när man behöver den.”

”Större krav på upphandlingarna som görs. Att upphandlande bolag får ett krav på sig att göra mer och systematiserade uppföljningar på de företag man anlitar.”

”Mindre beredskapsområden! Förut var det uppdelat kommunvis, men nu har de slagit ihop beredskapsområdena för att ”spara pengar” något som samtliga berörda upplever som en fruktansvärd börda och jobbig arbetsmiljö. Då det geografiska området dessutom är så stort att det blir omöjligt att hålla inställelsetider medför detta omedvetet extra stress.”

”Att machokulturen försvinner och att vi är tillräckligt många arbetare så det inte blir stressigt under tex avbrott”

”Införa konsekvensanalyser/riskanalyser i större utsträckning.”

”Att energibranschen gick tillbaka och anställer egen personal för att utföra jobben. Det kommer öka kompetensnivån, bättre arbetsmiljö för alla”

”Bättre avtal/anläggningskännedom, längre avtalsperioder och inte så många avtal.”

”Mer prat om psykosocial arbetsmiljö, bättre förståelse hos arbetsgivaren för vad skyddsarbete

innebär och varför det är viktigt. Tex har min arbetsgivare ingen kunskap om eller förståelse för att förebyggande riskbedömningar ska göras vid förändringar i verksamheten och liknande.”

”Tänka mer på säkerhet och mindre på ekonomi”

”Att underhåll sköts bättre, att man ska kunna ta egna beslut och byta vissa anläggningsdelar där man ser att dom är dåliga utan att behöva kolla om vi får betalt för det. Att nyanställda får mycket mer tid att gå med en handledare/mentor mycket längre än dom får i dagsläget. Att inställelsetider inte spelar någon roll, nästan alla har en yrkesstolthet och vill ut och fixa felen snabbt och bra utan att känna att man behöver stressa ut bara för att företaget inte ska få viten. Inte lägga mer administrativt på oss tekniker, vi är tekniker, inte administratörer.”

”Mer hänsyn i trafikmiljön av medtrafikanter”

”TA-planer för arbete på väg. Jobbar nästan alltid vid vägen men vi får aldrig TA-plan eller annat underlag för att jobba säkert.”

”Det är väldigt mycket fokus på tillbud och olyckor, men inte lika på stress och psykosocial arbetsmiljö. Vore bra om det vägdes in mer.”

”Att man hade möjlighet till att lära upp nästa generation så de slipper råka ut för de skador jag fått under de 40 år jag arbetat”

”Möjlighet att inte alltid välja den ”billigaste” entreprenören. Mer fokus på entreprenörens kompetens, regeluppfyllnad, arbetsmetoder vid upphandling.”

”Jag skulle vilja att den sociala kulturen blir bättre. Mycket skitsnack om kollegor på xxx leder till att folk mår dåligt”

”Att nätbolagen ska ha egen servicepersonal”

”Börja använda kemikalier som är mindre farliga än dom vi använder nu.”

”Obligatorisk hälsokontroll”

Slutsatser

I år, 2021, är det 25 år sedan den stora elmarknadsreformen genomfördes i Sverige. Mycket har hänt i samhället under dessa 25 år och den tekniska utvecklingen har gått fort. Samhällets behov av el är idag betydligt större än på 1990-talet och allt tyder på att behovet bara kommer att fortsätta växa. Ska vi klara av omställningen till ett mer klimatsmart samhälle med mindre farliga utsläpp är det avgörande att det finns pålitliga energikällor som kan leverera den el som behövs. För att det ska bli verklighet krävs det också en bra arbetsmiljö för de som arbetar i branschen.

En mer pressad vardag

För att de krav som finns på en stabil energiproduktion ska uppfyllas krävs det att de som arbetar i branschen får rätt förutsättningar att utföra sina arbeten. Arbetsmiljön måste vara god och ingen ska behöva känna en press över att tvingas ta genvägar i sitt arbete för att bli klar med uppgifter i tid. Så är det tyvärr inte alltid idag vilket tydligt framkommer i resultatet av Sekos medlemsundersökning. Den visar istället på en arbetsvardag som blir allt mer pressande, där riskfyllt ensamarbete inte är ovanligt och där färre personer förväntas göra allt mer arbete över större områden.

Arbetsmiljön inom energibranschen är inte alltid dålig idag men det som skrämmer i Sekos medlemsundersökning är indikationerna på att den generella utvecklingen av arbetsmiljön i branschen går åt fel håll. Varningstecken finns där och det är hög tid att ta dem på allvar och vända utvecklingen innan den kostar fler människor livet.

Ensamarbete i riskfyllda situationer är en stor förklaring till att olyckor och i värsta fall dödsfall sker. Därför är det inte rimligt att 72 procent av de som svarade på Sekos medlemsundersökning säger att ensamarbete förekommer. Genom att faktiskt aldrig utföra arbetsuppgifter som är förenade med risk ensam, eller utan tillräcklig erfarenhet, skulle antalet olyckor i branschen kunna minskas. Det samma gäller om tidspresen minskade och att arbetare till exempel inte tvingades ut i skogen i mörker och storm.

Entreprenadbolag

Nästan genomgående visar svaren i Sekos medlemsundersökning att de som arbetar på ett entreprenadbolag har en sämre arbetsmiljö än de som arbetar

direkt för en anläggningsägare. Även om skillnaderna inte alltid är jättestora är mönstret tydligt.

En av förklaringarna till detta är att entreprenadbolag i jakten på att vinna nya upphandlingar pressar sina anbud vilket leder till försämringar i arbetsmiljön för de anställda. 54 procent av de som arbetar för ett entreprenadbolag anser att deras arbetsmiljö har försämrats av systemet med upphandlingar jämfört med 34 procent av de som är anställda av en anläggningsägare. Även övertid är vanligare bland anställda på entreprenadsbolag. En förklaring till det är att det är vanligare i entreprenadsbolag att färre personer ska göra mer arbete och att de som utför arbetet inte alltid har rätt kompetens för det.

För att undvika detta är en lösning att säkerhetshöjande åtgärder läggs utanför kontraktet och att det redan från början är prissatt av den upphandlande parten.

Säkerställa elproduktionen och överföringskapaciteten

För att i framtiden kunna garantera att samhällets behov av el kan tillgodoses, måste produktionen och överföringskapaciteten säkerställas. Det kommer inte vara hållbart i längden att elnäten inte byggs ut eller underhålls i den omfattning som skulle behövas. Redan idag finns det en stor skuld i omhändertagandet av det svenska elnätet och den växer för varje år.

Det behövs vidare säkerställas att Sverige har tillgång till en viss mängd stabil baskraft även efter att kärnkraftverken lagts ner. Det finns idag en allt för stor osäkerhet i att en allt för stor del av Sveriges energiproduktion kommer från väderberoende källor. Utbyggnaden av ett klimatsmart samhälle och infrastruktur är beroende att en pålitlig elproduktion. I takt med utbyggnaden av större industrier över hela landet kommer behovet av el öka ännu mer. När stora fabriker byggs i norra Sverige kommer de behöva tillgång till energi som produceras från till exempel vattenkraften vilket kommer minska andelen som finns att överföra till södra Sverige där mindre energi tillverkas. Därför kommer det behöva produceras el i hela landet även i framtiden.

Tillgången till reservkraft vid händelse av en kris eller krig behöver också säkras upp. Det är inte rimligt att det fungerar som idag att reservkraften läggs ut på upphandlingar som kan vinnas av utländska företag. Det är inte heller rimligt att tillgången till

snabb reservkraft mest troligt inte skulle räcka till vid en större krissituation. Sverige behöver ha en bättre beredskap för att kunna säkerställa tillgången till el, för utan el stannar stora delar av samhället. Vi skulle till exempel inte kunna ladda våra elektroniska kommunikationsmedel, vattnet skulle efter ett tag sluta komma från kranen och temperaturen snabbt sjunka inomhus.

Behov av tydligare ansvar i branschen

Idag är det ofta otydligt vem som bär ansvaret för att energibranschen ska fungera och för att arbetsmiljön ska vara bra för de som arbetar där. Branschens struktur är snårig och kan vara svår att förstå för en utomstående. Samtidigt vimlar det av underentreprenörer som snarare arbetar för en kortsiktig vinst framför långsiktig hållbarhet. Allt detta gör att det blir svårt att veta vem som ska hållas ansvarig när problem och olyckor uppstår. Här menar Seko att det måste till en förändring. Elproducenterna och nätägarna måste börja ta mer ansvar för att få en fungerande bransch. Det kan bland annat göras genom att ett huvudentreprenörsansvar införs så att någon blir skyldig att se till att regler och avtal följs i hela kedjan av entreprenörer.

Det behövs också ett system som kan garantera att branschens framtida kompetensbehov kan säkerställas. Seko menar att det är orimligt att två personer kan ha samma titel men väldigt skiftande längd på sin utbildning. Någon behöver få helhetsansvaret för att säkerställa kvalitén på branscutbildningarna. Det är också så att kompetens kring vissa specialom-

råden idag hämtas från utlandet då det inte finns tillräckligt många med efterfrågad kunskap i Sverige. I händelse av kris eller i värsta fall krig är det inte rimligt att Sverige är beroende av utländsk kompetens. Därför menar Seko att det bör ställas krav på att det finns en viss andel egen personal hos Svenska Kraftnät och andra aktörer för att kunna garantera välfungerande elförsörjning. Denna personal ska ha kunskap och ansvar för underhåll, tillsyn och investeringar av sina anläggningar. Beroendet av underentreprenörer måste minska. Genom att ha egen personal skulle även kontinuiteten öka, det vill säga det skulle på ett bättre sätt gå att säkerställa att personalen har kunskaper om de områden och förutsättningar där de arbetar. Ett krav på egenanställd personal går att ställa i exempelvis ellagen.

En parlamentarisk utredning

Slutsatsen av det som framkommit i denna rapport blir att Seko kräver att det måste tillsättas en parlamentarisk utredning som ska se över konsekvenserna av avregleringen. Det är viktigt att det som inte fungerat som det var tänkt lyfts fram men även de delar som faktiskt fungerar. Samhället är beroende av el och då är det också rimligt att samhället tar sin del av ansvaret för att branschen ska fungera. En parlamentarisk utredning behöver ta ett helhetsgrepp kring hur elförsörjningen i Sverige ska kunna säkerställas samtidigt som den också måste se hur energibranschen ska bli en attraktiv arbetsgivare för att säkerställa kompetensbehovet.

Sekos krav

Stopp för riskfyllt ensamarbete

Ensamarbete utgör en riskfaktor för olyckor och dödsfall. Många arbetsmoment inom energibranschen är förenade med särskild risk och ska därför enligt arbetsmiljöföreskrifter inte utföras ensam. Så ser det tyvärr inte ut i verkligheten enligt undersökningen bland Seko medlemmar. Det är inte acceptabelt. Seko kräver ett stopp för allt riskfyllt ensamarbete inom energibranschen.

Mer egen personal och ett samlat grepp kring kompetensförsörjning i branschen

För att säkra upp det framtida kompetensbehovet vore det rimligt att en statlig myndighet, så som Energimarknadsinspektionen eller Svenska Kraftnät, fick ett helhetsansvar för branschutbildningar. Då skulle de både kunna tillse att rätt mängd personer utbildas samt säkerställa att alla som genomgår utbildningen kommer därifrån med tillräcklig kompetens. För att kunna garantera välfungerande elförsörjning även vid händelse av kris bör Svenska Kraftnät också skaffa sig egen personal för underhåll, tillsyn och investeringar av sina anläggningar.

Huvudentreprenörsansvar

Energibranschen är en bransch som ofta plägas av många entreprenörsled. Därför menar Seko att huvudentreprenörsansvaret ska gälla för energibranschen så att huvudentreprenören blir skyldig att se till att alla underentreprenörer följer gällande regler och avtal.

Kostnader för säkerhet i upphandlingsunderlag

Säkerhet måste få kosta. Arbetsmiljön för de som arbetar inom energibranschen får aldrig vara en parameter som det går att skära ner på för en entreprenör för att vinna en upphandling med det lägsta budet. För att undvika detta är en lösning att säkerhetshöjande åtgärder läggs utanför kontraktet och att det redan från början är prissatt av den upphandlande parten.

Tillsätt en parlamentarisk utredning om avregleringens konsekvenser

Avregleringen av elmarknaden genomfördes för 25 år sedan och har i många hänseende fört med sig negativa aspekter som nu börjar visa sig allt tydligare. De negativa aspekterna härrör framförallt till en tuffare arbetsmiljö för de anställda i branschen men också utifrån kundens behov där elnätsavgifterna kraftigt ökat under lång tid. Med anledning av detta anser Seko att en parlamentarisk utredning bör tillsättas för att analysera elmarknadens funktionssätt samt effekterna av avregleringen.

Bilaga – Medlemsundersökning

Vad arbetar du som

Linjemontör/ Distributionselektriker	27,91%
Drifttekniker	16,36%
Mekaniker/repator	3,11%
Fjärrvärmetekniker	4,81%
Kärnkraftstekniker	2,74%
Vindkraftstekniker	6,22%
Vattenkraftstekniker	3,18%
Övrig tekniker	10,88%
Kundservice/administrativ personal	5,26%
Beredare	2,29%
Chef/projektledare/arbetsledare m.m	8,07%
Arbetsökande	0,15%
Övrig, nämligen:	9,03%

Hur länge har du arbetat inom energibranschen?

Kortare än 2 år	9,86%
2-5 år	20,32%
6-10 år	19,11%
11- 20 år	23,96%
Längre än 20 år	26,76%

Hur gammal är du?

- 25 år	7,62%
26-35 år	23,38%
36-50 år	32,50%
51-64 år	35,52%
65 år -	0,98%

Har du ett facklig uppdrag inom Seko idag?

Ja	24,47%
Nej, men kan tänka mig att ha	8,91%
Nej	66,62%

Är du anställd på ett entreprenadbolag eller hos en anläggningsägare (eldistribution)?

Entreprenadbolag	27,69%
Anläggningsägare	61,72%
Annat, nämligen	10,60%

Hur anser du att dagens förfarande med entreprenörer och upphandlingar har påverkat din arbetsmiljö

Positivt	10,76%
Varken eller	49,77%
Negativt	39,47%

Brakar du arbeta övertid?

Ja, ofta	22,14%
Ja, ibland	62,67%
Nej	15,19%

Upplever du att mängden övertidsarbete har ökat de senaste åren?

Ja, ökat mycket	11,31%
Ja, ökat lite	21,41%
Oförändrat	41,21%
Nej, minskat något	12,08%
Nej, minskat mycket	2,68%
Vet ej	11,31%

Vad tror du att ökningen av övertid beror på?

Beredskapsområden	16,88%
Kundkrav	9,38%
Personalbrist	34,58%
Dålig planering	20,52%
Otydlig organisation	15,47%
Annat, nämligen	3,17%

Fler svar möjliga

Upplever du att någon missbrukar övertidsreglerna?

Nej	65,20%
Ja, arbetstagarna	10,36%
Ja, arbetsgivarna	15,57%
Ja, entreprenörerna	6,70%
Ja, beställarna	2,17%

Fler svar möjliga

Hur upplever du att den totala arbetsbelastningen har utvecklats under de senaste åren?

Tänk övertid, nödfallsövertid, beredskapsövertid, restider m.m. - tid du står till arbetsgivarens förfogande

Ökat mycket	22,99%
Ökat lite	37,62%
Oförändrad	23,52%
Minskat lite	5,59%
Minskat mycket	0,84%
Vet ej	9,43%

Förekommer det ensamarbete i din arbetsvardag?

Med ensamarbete menas arbete som enligt regler och föreskrifter egentligen ska utföras av minst två personer.

Nej	27,63%
Ja men sällan	34,21%
Ja ganska ofta	22,60%
Ja väldigt ofta	15,56%

Upplever du att mängden ensamarbete har ökat under de senaste åren?

Ja, ökat mycket	12,76%
Ja, ökat lite	25,45%
Oförändrat	55,21%
Nej, minskat något	4,86%
Nej, minskat mycket	1,72%

Ser du ensamarbete som en arbetsmiljörisk?

Ja	50,78%
Delvis	37,95%
Nej	11,28%

Upplever du stress i vardagen på ditt arbete?

Nej, aldrig	7,57%
Ja, men sällan	57,19%
Ja, ofta	28,75%
Ja, hela tiden	6,49%

Hur upplever du att stressen påverkar din arbetsmiljö?

Stress påverkar inte min arbetsmiljö	26,63%
Stress påverkar min arbetsmiljö positivt	4,89%
Stress påverkar min arbetsmiljö negativt	68,48%

Vad tror du att stressen i arbetet ger för konsekvenser?

Fusk med regler	11,35%
Gör slarviga jobb	11,50%
Tar "genvägar"	14,76%
Kör bil för fort	10,71%
Får svårt att koppla av på fritiden	12,24%
Konflikter med arbetskamrater	5,53%
Konflikter med arbetsledningen	6,95%
Gör arbetsuppgifter själv som egentligen kräver två personer	11,91%
Sämre hälsa	14,48%
Annat, nämligen	0,58%

Fler svar möjliga

Upplever du att du får gehör hos din chef/arbetsledare när du lyfter arbetsmiljöproblem?

Ja, alltid	21,09%
Ja, oftast	52,48%
Nej, sällan	22,58%
Nej, aldrig	3,86%

Hur har din arbetsmiljö förändrats under de senaste åren?

Blivit mycket bättre	4,29%
Blivit bättre	25,29%
Oförändrad	31,07%
Blivit sämre	27,87%
Blivit mycket sämre	6,64%
Vet ej	4,84%

Rapporterar du alltid in incidenter?

(t ex riskobservationer, tillbud m.m.)

Ja, alltid	59,03%
Nej, bara ibland	36,89%
Nej, aldrig	4,08%

Varför rapporterar du inte alltid in incidenter?

Gör ingen nytta	28,80%
Har inte tid	21,80%
Krångligt rapportsystem	27,74%
Rädd för repressalier	8,06%
Vet ej hur man gör	4,23%
Övrigt, nämligen	9,38%

Fler svar möjliga

Rapporterar du alltid in olyckor?

(som lett till personskada, sjukdom)

Ja, alltid	90,40%
Nej, bara ibland	7,24%
Nej, aldrig	2,36%

INGEN SKA DÖ PÅ JOBBET

Varför rapporterar du inte alltid in olyckor?

Gör ingen nytta	25,00%
Har inte tid	20,11%
Krångligt rapportsystem	27,17%
Rädd för repressalier	11,41%
Vet ej hur man gör	5,43%
Övrigt, nämligen	10,87%

Fler svar möjliga

Tycker du att underhållet och service på anläggningarna är tillräckligt?

Ja, alltid	5,14%
Ja, för det mesta	42,85%
Nej	46,88%
Vet ej	5,14%

Vad tror du bristerna i underhåller beror på?

Personalbrist	24,93%
Ekonomiska skäl	35,61%
Det sköts ej av egen personal	11,55%
Dålig planering	25,46%
Annat, nämligen	2,45%

Fler svar möjliga

Får du den kompetensutveckling/utbildning (från din arbetsgivare) som du upplever att du behöver för att kunna utföra ditt arbete på ett säkert sätt?

Ja	70,81%
Nej	20,65%
Vet ej	8,54%

Varför tror du inte att du får tillräckligt med utbildning/kompetensutveckling?

Det ska sparas pengar	29,85%
Personalbrist	19,96%
Dålig planering	25,48%
Otydliga krav	19,39%
Annat, nämligen	5,32%

Fler svar möjliga

Upplever du att det finns en machokultur inom energibranschen som leder till att anställda tar onödiga risker i sitt arbete?

(till exempel tar långa arbetspass utan tillräcklig vila, försöker arbeta så mycket övertid som möjligt, självpataget ensamarbete)

Ja, ofta	5,55%
Ja, ibland	35,50%
Nej, sällan	37,00%
Nej, aldrig	14,82%
Vet ej	7,13%

Känner du att din arbetsmiljö är trygg?

Ja, alltid	15,98%
Ja, för det mesta	78,24%
Nej, sällan	5,22%
Nej, aldrig	0,55%

Har du någon gång skadat dig på ditt arbete så att det lett till en sjukskrivning?

Ja, 1 gång	15,98%
Ja, 2-4 gånger	78,24%
Ja, 5 eller flera gånger	5,22%
Nej, aldrig	0,55%

Seko
Box 1105
111 81 Stockholm
seko@seko.se
www.seko.se